

Nr 220.

Av herrar **Werner** i Höjen och **Pettersson** i Rosta, *angående folkskollärares tjänstebostadsbidrag.*

Under punkt 166 i statsverkspropositionens åttonde huvudtitel rörande bland annat bidrag till skoldistriktet för hållande av tjänstebostäder åt lärarepersonal vid folkskoleväsendet, har skolöverstyrelsen föreslagit ett sammanförande av det till skoldistriktet utgående tjänstebostadsbidraget med bidraget till lärarelönerna, varigenom de två beloppen reducerades till ett. Härav följer att tjänstebostadsbidraget komme att överflyttas från anslagstiteln Bidrag till undervisningslokaler m. m. till Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor. Detta vore enligt skolöverstyrelsen principiellt riktigt, enär tjänstebostadsbidraget enligt dess mening är ett bidrag till lärares lön. Åtgärden vore dessutom ägnad att förenkla granskningen av statsbidragsrekvisitionerna.

Statskontoret, som den 10 oktober 1938 yttrat sig över förslaget, har bl. a. anfört: »Med hänsyn till statens de sista åren allt mer stegrade utgifter för folkskoleväsendet, kunde det med visst fog ifrågasättas, om icke skoldistriktet själva borde bestrida hela kostnaden för bostäder åt lärarna. Särskilt om en efter en omreglering av kommunalbeskattningen mera effektiv skatteutjämning komme till stånd. Därest emellertid tjänstebostadsbidragen icke ansåges böra upphöra att utgå, talade», enligt överstyrelsens mening, »starka praktiska skäl för att dessa bidrag inarbetades i statsbidraget till lärarlönerna på sätt skolöverstyrelsen föreslagit.»

Med refererande av vad sålunda i berörda fråga framkommit, har departementschefen rörande själva sakfrågan anfört:

»Jag vill icke förneka att vissa skäl tala för statskontorets uppfattning om avskaffandet av tjänstebostadsbidragen. Skoldistriktets utgifter för övertidsläsning och för kommunala lönetillägg ha genom den av år 1937 års riksdag beslutade folkskollärarelönerregleringen bortfallit och statens utgifter för folkskoleväsendet hava ökats i en omfattning, som icke torde hava varit förutsedd, då riksdagen 1935 tog ställning till frågan om avvägningen av kostnaderna för folkskoleväsendet mellan stat och kommun. Den av statskontoret väckta frågan synes mig därför förtjänt av närmare övervägande. Under sådana förhållanden torde för närvarande några förändringar av principiell natur icke böra vidtagas i gällande föreskrifter om tjänstebostadsbidrag. Därest dessa bestämmelser skulle befinnas böra i vissa detaljer ändras och förtydligas på grund av nyss nämnda lönerregleringsbeslut, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att med utgångspunkt från överstyrelsens föreliggande förslag i sådant avseende meddela erforderliga föreskrifter.»

Vad som här ifrågasättes från skolöverstyrelsens sida är ingenting mindre än ett principiellt renodlande av den uppfattningen att tillhandahållandet av

tjänstebostäder åt folkskolans lärarepersonal är en rent kommunal skyldighet. Denna tankegång har även statskontoret fullföljt genom att ifrågasätta tjänstebostadsbidragets indragande.

De gjorda uttalandena äro emellertid ägnade att hos kommunerna ingiva de allvarligaste betänkligheter. Visserligen har departementschefen uttalat att några ändringar av principiell natur i gällande föreskrifter icke för närvarande böra vidtagas, men med hänsyn till de uppenbara konsekvenser, som ett riksdagens bifall till vad under punkten anförts kan komma att medföra för kommunerna, bör framställningen icke stå oemotsagd.

I och med riksdagens beslut om folkskollärarekårens ingruppering i det statliga lönesystemet, är därmed fastslaget lärarkårens övervägande statliga karaktär. Folkundervisningen såsom varande en stadig uppgift torde ej heller kunna bestridas. Den fortsatta utvecklingen på området, där folkskoleväsendet i allt väsentligt och i växande grad ställts under statens inflytande, jävar ingalunda påståendet. Principen om kommunernas skyldighet att genom tillhandahållande av tjänstebostad utgöra del av lön åt en tjänstemannakår, som genom statsmakternas beslut upptagits i det statliga lönesystemet, synes därmed ingalunda obruten eller hållbar.

Det är vidare att märka att riksdagens beslut år 1935 om bidrag till skoldistriktens kostnader för tjänstebostäder måste innebära ett erkännande av en principiell förpliktelse från statens sida gentemot kommunerna, vilken förpliktelse riksdagen ytterligare erkänt genom 1937 års beslut i lönefrågan, då bidragets realiteter lämnats orubbade.

När nu såsom skäl för en återvältning på kommunerna av hela bördan av tjänstebostädernas hållande anföres, att statens utgifter för folkskoleväsendet växt till en storleksordning, som icke varit förutsedd, så är detta ett förhållande, vars orsak är att söka i statsmakternas egna beslut. Om en felkalkylering skett kunna kommunerna härför icke rimligen åläggas ekonomiskt ansvar.

Även kommunerna å sin sida hava blivit föremål för mycket kännbara ekonomiska överraskningar i form av stigande utgifter såsom en följd av sådana statsmakternas beslut, varemot de saknat förmåga att värja sig. Såsom exempel kan anföras de kraftigt stegrade kostnaderna för nya skollokaler, vilka numera få uppföras endast efter godkännande av statliga myndigheter, därvid enbart ritningar och förslag ofta draga en kostnad av flera tusen kronor. Det förutsatta statsbidraget av 75 procent av byggnadskostnaden har i realiteten visat sig vara något helt annat. Läger man härtill att skoldistriktet i betydande omfattning stå inför nya byggnadsuppgifter till följd av den pågående centraliseringen, där skollokaler, som ännu icke av kommunerna slutamorterats, läggas öde och nya större sådana måste uppföras, så ha kommunerna allt skäl att resa ett bestämt hinder emot en påtänkt ökad utgiftsbelastning för skolväsendet.

Skälet att skoldistriktet undkommit särskilda kostnader för övertidsläsning och kommunala lönetillägg borde näppeligen anföras i detta sammanhang, enär löneregleringsbeslutet, i uppenbar avsikt att undvika ett löne-

samröre med kommunerna, innebar ingenting mindre än ett förbud för skol-distrikt att utgiva extra lönetillskott.

Med det ovan anförda få vi alltså hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av punkt 166 i åttonde huvudtiteln i vad det rör tjänstebostadsbidraget måtte avstyrka, vad skolöverstyrelsen och statskontoret anført rörande ändrade grunder i § 14 mom. 1 kung. nr 45/1936 för bidraget i fråga.

Stockholm den 23 januari 1939.

Osc. Werner

i Höjen.

I. Pettersson

i Rosta.